HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אין נאמנים מודעא היו דברינו אין נאמנין ה"מ על פה דלא אתי על פה ומרע לשטרא אבל בשטרא אתי שטרא ומרע לשטרא גופא אמר רב נחמן אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו אין נאמנין (א) ומר בר רב אשי אמר א אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו נאמנין מאי טעמא שזה ניתן ליכתב וזה לא ניתן ליכתב: ב ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו וכו': פשיטא כיון דאית ליה לפירא פירא הוא דקאכיל לא צריכא ג דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך וכי כתב לה מאי הוי והתניא ה האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקות ממנה לא אמר כלום אמרי לה דבי רבי ינאי ד מתניתין בכותב לה ועודה ארוסה וכדרב כהנא דאמר רב כהנא נחלה

אין נאמנים. לא מבעיא אם כתב ידן יוצא ממקום אחר דלא מהימני לעקרו דלאו הפה שאסר הוא הפה שהתיר איכא אלא אפילו (א) הן עצמם מקיימים אותו ואומרים חתמנו אבל אמנה היו דברינו אין נאמנים למאחר שהודו שבכשרות נכתב הרי חתימת השטר כאילו העידו בב"ד כל מה שכתוב בשטר שהלוהו מלוה ללוה וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד כדאמרינן בכתובות בפרק האשה שנתארמלה (דף יח:) א"ל רבא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכי תימא ה"מ על פה אבל בשטר לא הא אמר ר"ל עדים החתומים על השטר נעשו כמי שנחקרה עדותן בב"ד וה"נ מפרש התם ג) דטעמא דר"נ משום דעקר ליה לשטרא דבעא מיניה רבא מר"נ תנאי היו דברינו מהו מודעא ואמנה טעמא מאי אין נאמנים דקמעקר ליה לשטרא וכו'. ועוד יש טעם אחר גבי אמנה היו דברינו אמאי אין נאמנים כדאמר נמי התם ד) אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן ואמרי' דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה כו' עד אלא דקאמרי עדים אי דכתב ידם יוצא ממקום אחר פשיטא דלא מהימני ואי דאין כתב ידן יוצא ממקום אחר אמאי לא מהימני והא איכא למימר הפה שאסר הוא הפה שהתיר דאי בעו אמרו לא חתמנו ומסקינן אמר רב אשי לעולם דאמרי עדים ודאין כתב ידן יוצא ממקום אחר ודקאמרת אמאי לא מהימני כדרב כהנא דאמר רב כהנא אסור לאדם שישהה שטר אמנה בתוך ביתו משום שנאמר ה) אל תשכן באהלך עולה וכיון דעולה היא עדים אעולה לא חתמי וכי אמר חתמתי אינו נאמן דאין אדם נאמן בעדות כשמשים עצמו רשע בעדות זו כדאמר התם: **מודעא היו דברינו.** אם שטר מכר הוא ואמרו עדים החתומים בו המוכר מסר מודעא בפנינו והראינו אנסו והכרנו בו אין נאמנין דתרוייהו מודו דשטרא מעליא הוא ועכשיו באין לבטלו ע"י עדות מודעא וקרוי זה חוזר ומגיד וכיון שהגיד עדות שבשטר אינו חוזר ומגיד לבטלו. וה"נ אמאי ביטל רב הונא האשקלתא בשביל המודעא שהרי רבה בר בר חנה הוא העד שאומר מודעא היו דברינו ואינו נאמן: ומשני **ה"מ.** דאין נאמנין על פה שמעידין עכשיו מודעא היו דברינו ובאים לבטל עדות שבשטר שנעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין ו) משעה שנכתב ונחתם ואין עדות אחרון מבטל את הראשון דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד לא אתא על פה דהשתא ומרע לשטרא דקדים אבל בשטרא שנכתב המודעא בשטר וחתמו עליה העדים כי הך דרבה בר בר חנה שקדמה לאשקלתא אתי שטרא דמודעא דקדים ומרע לשטרא דאשקלתא דבתריה: **ומר בר רב אשי אמר אמנה היו דברינו אין נאמנים.** כדמפרש לקמיה שלא ניתן ליכתב כדפרישית לעיל משום דכתיב אל תשכן באהלך עולה ועדים אעולה לא חתמי וכשמעיד חתמתי אינו נאמן דאין אדם משים עצמו רשע והלכך אפי' אין כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין דאין נאמן לעשות עצמו רשע אבל לעקירת שטר לא חייש מר בר רב אשי דא"כ גבי מודעא אמאי נאמנים: **מודעא היו דברינו נאמנים.** שהרי ניתן ליכתב דמצוה קעבדי כדי להציל האנוס מאנסו ואפי' כתב ידן יוצא ממקום אחר נאמנים דאין זה חוזר ומגיד אלא מילתא אחריתי קמסהדי כדאמרינן נמי התם [כתובות יט:] חתמנו אבל תנאי היו דברינו ולא נתקיים התנאי דמילתא אחריתי היא ונאמנים שעל השטר מעידין שכשר וגם מעידים שאין חייב לו כלום והיכי דמי חוזר ומגיד כדתנן התם [יח:] פסולים היינו אנוסין היינו קטנים היינו אם כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנים שהרי פוסלין את השטר לגמרי דקאמרי בפסלות נחתם הוא דפסלינן לעדותם משום חוזר ומגיד: **אין לאיש חזקה בנכסי אשתו.** שאם החזיק בנכסי מלוג של אשתו שנפלו לה מבית אביה בירושה ג' שנים אינה חזקה לומר מאשתי לקחתיה ואבדתי שטרי דאין דרך אשה למחות על בעלה כשמחזיק בנכסיה ואוכל את הפירות מאחר שזן אותה: **פשיטא.** דאין יכול לטעון לקוח הוא בידי: **דכיון דאית ליה פירא.** בתקנת חכמים שתקנו פירות של נכסי אשה לבעל תחת פרקונה [שם מז:] אותן פירי הוא דקאכיל ואין לו בגוף הקרקע כלום ואין צריכה למחות שהכל יודעין שבתורת פירות ירד לקרקע זו. ולא דמי למשכנתא דסורא דאמרן [לעיל לו:] דצריך למחות בסוף כל ג' דהתם היינו טעמא שמא לסוף זמן מרובה לא יהו עדים זכורים שבתורת משכון באה לידו ויכול לטעון לקוח הוא בידי אבל נכסי אשה לבעלה כל העולם יודעין שפירות יש לו בקרקע אשתו ולא תהיה לו חזקה בחייה: **דין ודברים אין לי.** כלומר לא יהא לי ואפילו הכי אין לאיש חזקה דאין אשתו מקפדת אם יאכל הפירות שלא כדין: **לא אמר כלום.** דאין זה לשון מתנה כשאמר לא יהא לי חלק בשלי דעל כרחו הרי הוא שלו עד שיאמר לחבירו שדי נתונה לך שדי מכורה לך שדי מופקרת לכל מי שירצה: **מתני' בכותב לה.** דין ודברים אין לי בנכסייך: **בעודה ארוסה.** דהיינו קודם שיזכה בנכסי אשתו דאינו זוכה בפירות עד שעת נשואין וכדמסיק ואזיל דבירושות הבאות לאדם בתקנת חכמים יכול לעקרן אם מתנה עליה קודם הזמן בעוד שלא באו לידו ואומר לא יהא לי חלק באותו ממון העתיד לבא לי בתקנת חכמים דאין מזכין לו לאדם בעל כרחו: **וכדרב כהנא.** הוא דמועיל תנאי זה:

נחלה

אבל כשאומר שהשטר נכתב ונמסר כהלכתו אין נאמן לומר מודעא ואמנה היו דברינו במיגו דמזוייף א ולא דמי לקטנים ואנוסים היינו דמתני' בפ"ב דכתובות (דף יח: ושם ד"ה הרי) דאין מודין כלל שהשטר נכתב כדין שאומרים שאנוסים וקטנים ופסולים היו ולא נכתב מעולם כדין ב הלכך מיגו מהני דלא שייך כאן לומר לא אתי על פה ומרע לשטרא שהרי אינן מודים שהיה שטר כדין והא דאית ליה ז) בפ' שני דכתובות (דף יט.) דנאמן לומר פרוע הוא במיגו דמזוייף התם נמי לא מרע לשטרא כלל ורב הונא דקאמר התם מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו סבר דאפילו פרוע הוא אינו נאמן לומר במיגו אע"ג דלא מרע לשטרא אלא א"כ טוען מזוייף ג וא"ת כיון דר"נ מודה דאין נאמן לומר שהוא שטר אמנה ומודעא מאי קא"ל לרב הונא דאמר א"צ לקיימו גנובא גנבי למה לך אי סבירא לך כר"מ אימא הלכה כר"מ דלמא רב הונא נמי אאמנה ומודעא קאמר דא"צ לקיימו דמודה ביה ר"נ וי"ל דרב הונא אפי' אטענת פרוע קאמר דא"צ לקיימו מדלא מפליג מידי והשתא לר"נ אפילו לרבנן דפליגי אר"מ התם באמנה ומודעא מודו והייא ברייתא דתניא פ' מי שמת (לקמן דף קנד: ושם) האומר לשטר אמנה הוא זה אינו נאמן ובעי לאוקומה בפלוגתא דר"מ ח) ורבנן רב נחמן הוי מוקי לה כדברי הכל: **מר בר רב אשי אמר מודעא היו דברינו נאמנין.** דלא דמי לחוזרין ומגידין שאינם אלא מוסיפין על עדותם אע"ג דכשכתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין ולא אמרינן דמוסיפין על עדותן הן מ"מ כשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר נאמנין במיגו הואיל ואין חוזרין לגמרי מעדותם: **דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך.** וצריך לומר דכתב לה נמי ובפירותיך ד כדתנן בהכותב (כתובות דף פג. ושם) דאי לא כתב לה אלא בנכסייך אכתי אוכל פירות ה ולא מהני בנכסייך אלא שאם מכרה ונתנה קיים: **בכתב לה בעודה ארוסה.** והוי מצי למימר שכתב לה בלשון טוב ו אי נמי שנתנו לה על מנת שאין לבעלה רשות בה או שנתן לה בעלה דאמר לקמן קנתה ואין הבעל אוכל פירות: **וכדרב כהנא.** תימה דמאי מייתי ראיה מדרב כהנא אי דמייתי דמהני לשון דין ודברים אע"פ שהוא לשון גרוע דלמא כל הנהו דמייתי מיירי (ב) בלשון טוב ז ועוד דאי אפשי דמייתי הוא לשון טוב כדמוכח בפ' בתרא דכריתות (דף כד.) ויש מפרשים (ג) מדקאמרינן נחלה הבאה לו לאדם דוקא ולא הבאה לו כבר מכלל דבלשון גרוע מיירי דאי בלשון טוב אפי' באה לו כבר נמי למה לא יוכל להתנות עליה ולר"י נראה ח דמייתי ראיה דאע"ג דקיי"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ יכול להסתלק מדבר שלא בא לעולם ואם תאמר בלא רב כהנא מני מייתי דמדבר שלא בא לעולם יכול להסתלק מידי דהוה אשאר כסות ועונה (לקמן קכו:) דאר"י בדבר שבממון תנאו קיים ואפי' ר"מ לא פליג אלא משום דקסבר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וי"ל שאני התם שעושה תנאי גמור ט אבל הכא מיירי שאינו אומר דרך תנאי אלא שאומר דין ודברים אין לי בנכסייך ועוד דהכא שאומר מעצמו ואין האשה מבקשת ממנו ס"ד דהוי פטומי דמילי בעלמא כדאמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף סו. ושם) דלאשה איבעי לה לאתנויי ובעל קא מתני' י ומייתי מדרב כהנא דבסילוק מועיל ומייתי נמי כדרבא כלומר באיזו נחלה מועיל התנאי באותה שבאה לו על ידי תקנת חכמים כדרבא אבל בנחלה דאורייתא' כגון דין ודברים אין לי בירושת אבי לא יועיל כלום ודרב הונא מייתי יא דטעמא דיכול להסתלק משום דכיון דלטובתו תקנו יכול לומר איני חפץ באותה טובה אבל ט) בלשון דין ודברים לא צריך לאיתויי ראיה דסברא הוא דהיכא דלא בא לידו (ד) דשייך לשון דין ודברים כמו בעלמא לישנא מעליא והא דאיצטריך לכדרב כהנא לאו משום דרבי ינאי איצטריך דאיהו סבירא ליה בהאשה רבה (יבמות דף לג. ושם) דאדם

עין משפט נר מצוה

קפז א מיי' פ"ג מהל' עדות הלכה ז סמג לאוין קט טוש"ע ח"מ סי' מו סעיף לז:

קפח ב ג ד מיי' פי"ג מהל' טוען הל' א ופי"ד הלכה א ופכ"ב מהלכות אישות הלכה טו סמג עשין לה ועשין מח טוש"ע ח"מ סי' קמט סעי' ט וטוש"ע אה"ע סי' פז סעי' א:

◆

רבינו גרשום

מודעא היו דברינו. כלומר אע"פ שחתמנו על שטר המכירה שמעיד שברצונו מכר אעפ"כ יודעים אנו שאנוס היה ואין נאמנין והיכי מצי חתים רבה אמודעא. והכי משמע השתא דמאי דאמרין מודעא היו דברינו דחתמי נמי אמודעא. ומשני הני מילי דאין נאמנין להיכא דאמרי עדים על פה יודעין אנו שבאונס מכר דודאי לא אתא על פה ומרע לשטר דכתוב ביה דברצון מכר אבל אי כתבו המודעא בשטר וחתומה הויא מודעא דאתי שטר מודעא ומרע ליה לשטר מכירה ומשום הכי שפיר חתם רבה בר בר הונא אמודעא שבשטר ואי לאו דחתים אמודעא מאי דחתים אאשקלתא שפיר חתם: מאי טעמא מודעא היו דברינו נאמנין. דזה מודעא ניתן ליכתב שטר מסירת מודעא וניתנה נמי ליחתם ואפי' הכי יכולין לחתום עדי מודעא גופייהו על שטר מכירה ונאמנין. והאי שטר אמנה לא ניתן ליכתב כלומר מאחר שחתמו על השטר שכתב בו פלוני לוה מפלוני מנה ודאי משמע דאי לאו דחזו דהלווהו לא הוו חתמי והשתא אי הוו כתבו בשטר אחר אמנה היו דברינו הוו מיחזו עדים שקרים. הלכך אין נאמנין דלא ניתן ליכתב דאין אדם משים עצמו רשע לחתום שקר: **פיס'.** אין לאיש חזקה בנכסי אשתו של מלוג דאם החזיק לבדו בנכסים ג' שנים אין לו חזקה. פשיטא דלא הוי חזקה דכיון דנכסי מלוג משתעבדי ליה לפירי פירי הוא דקאכיל ואין הגוף שלו ואין לו חזקה: אין לי בנכסיך. דמשמע לגמרי דהשתא לא אכיל לפירי וסד"א הואיל דכתב לה הכי והחזיק בנכסיה תיהוי חזקה קמ"ל דלא דמציא למימר נחת רוח עשיתי לבעלי שלא מחיתי בנכסיו: לא אמר כלום. דהא חזינן דמתעסק בה וברשותו הוי: ועודה ארוסה. דעדיין לא היו נכסיה ברשותו:

מסורת הש"ס

א) [כתובות יט:], ב) [לעיל מג.] כתובות פג. לה. גיטין עז: [כריתות כד:], ג) [כתובות יט:], ד) [שם יט.], ה) [איוב יא], ו) [גיטין ג.], ז) המהרש"ל מוסיף: לרב נחמן, ח) המהרש"ל מגיה במקום דר"מ צ"ל דרבי, ט) צ"ל אלשון. ר"מ,

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה אין נאמנים וכו' אפי' אם הן עצמם: (ב) תוס' ד"ה וכדרב כהנא וכו' מיירי דאמר בלשון טוב: (ג) בא"ד ויש מפרשים דמדקאמר נחלה הבאה: (ד) בא"ד דהיכא דלא בא לידו מהני לשון דין ודברים:

◆

מוסף רש"י

האומר לחבירו. כגון שדה של שותפין ואמר האחד לחבירו אחד מן הלשונות הללו, בין בכתיבה בין באמירה (כתובות פג.). **ואין לי עסק בה.** אחת מכל לשונות הללו (גיטין עז.) כלומר לא יהא לי עסק בה ומכלל אתה שומע אלא הכל יהא שלך, אלא שלא הוציא הדבר בפירוש מפיו (לעיל מג.). **לא אמר כלום.** דאין כאן לשון מתנה (כתובות פג.) ולא אבד זכותו (כריתות כד:) למאחר שהיא שלו צריך לכתוב לשון מתנה (גיטין עז.) **דכיון** דכבר יש לו חלק בשדה והוא אומר לא יהא לי חלק בו, אין זה לשון מתנה לחבירו אלא לשון תפלה הוא הלואי שלא יהא לי חלק בשדה זו וכל זמן שלא אמר יהי נתון לך שדה זו לא יצא עדיין מרשותו ואין תופס לשון זה אלא בדבר שעדיין לא זכה בו והוא מתנה עליו שלא יהא שלו כשיבא הזמן שעתיד לזכות באותו דבר, דאין אדם זוכה בדבר בעל כרחו כדלקמן ובכתובות (פג.) דנחלה הבאה לאדם לאחר מכאן מתנה עליה שלא ירשנה, אבל מכיון שכבר הדבר שלו הוא והוא אומר לא יהא שלי לא אמר כלום, דבעל כרחו יהיה שלו כל זמן שלא יתננה לאחרים (לעיל מג. עי"ש). **בכותב לה.** דין ודברים כו' ועודה ארוסה. קודם שזכה בנכסים ואין צריך לכתוב לשון מתנה דיכול להתנות כדרב כהנא (גיטין עז.) ולאי מי שהקרקע שלו ובא ליתנו לחבירו צריך לשון מתנה, ומתניתין בכותב לה עד שלא זכה בנכסים ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשישאנה, ואין צריך לשון מתנה שהרי אין לו עכשיו רשות בהן (כתובות פג.).

◆

מוסף תוספות

א. אבל בשטר כלומר שנכתב קודם שתכתב האשקלתא ודאי אתי שטרא ומרע שטרא. רמב"ן. לפי שקדמה שטר מודעא לשטר מכר. ר"ן. ב. דהא אין מעשה קטנים או פסולים כלום. [ו]אנוסים היינו הא לא משוו ליה שטרא מעליא ואין כאן הגדה גמורה דהא אמרי אנוסין היינו מחמת נפשות דלאו משוו נפשייהו רשיעי. רשב"א כתובות יט: ג. משום דדבר תורה א"צ קיום דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ורבנן הוא דאצרכוהו קיום כי טעין מזויף הוא אבל בשאר טענות כגון פרוע הוא לא הצריכוהו קיום. תוס' כתובות יט. בשם רש"י. ד. אלא לא חש להאריך. תוס' כתובות פג. ה. [ד]הפירות הבאין לה לאחר מכן ממילא הו"ל כאילו מצא מציאה שהיא לבעל וכו', ולא מחמת שיהא שיור פירות בלשון נכסיך, אבל כשפירש ולא בפירותיהן הרי סילק עצמו מן הפירות לעולם. רשב"א כתובות פג: ו. (ואפילו בנשואה [וכגון] שקנו מידו.) ריטב"א. ז. [ו]לא איירי בלשון דין ודברים. תוס' גיטין עז. ח. דאלשון דין ודברים א"צ להביא ראיה דמהני דמסתברא הוא דמהני היכא דלא באה לידו כמו בעלמא לישנא מעליא אלא. תוס' כתובות שם. ט. לפיכך יכול להתנות דלענין דבר זה יחולו הנישואין ולענין דבר זה לא יחולו. תוס' הרא"ש כתובות פג. י. דבעינן שיעשה התנאי אותו שצריך לתנאי והכא עושהו הבעל שאינו צריך לתנאי. תוס' גיטין שם. יא. ליתן טעם למה הוא זה שיכול להתנות ואינו כמו בעלמא מקנה דבר שלא בא לעולם. תוס' הרא"ש שם.

SHAS MOZNAIM